

BOŽICA JELUŠIĆ
MRAZNO JUTRO
(Slobodni stihovi)

HIPERBOREJSKO PISMO

Nasljeduj kosa u mrazno zimsko jutro!
Slušaj njegov promukli zvižduk u
pustom vrtu, gdje trule jabuke leže na
tlu, nalik ljudožderskim trofejima: u
dimu smanjenim lubanjama, čudu
tajnog umijeća, crne magije. Gdjekad,
kos ključne štavljenu lopticu, zatim
poskoči preko žilja i sluša, ukočen,
kako mu leden hiperborejski vjetar
nadiže perje i struže
modru kožu.

Ništa ti nemam reći. Danas je kao i
jučer, pokorica se hvata na vodi u
bokalu, i nešto mi govori da ni jedna
stranica svete knjige ne zbori o
spasenju. Pa ipak: Isposnik, gol u spilji
jede koprive. Živim s tom slikom, na
rubu okrhnete zemlje, prizivajući boju
njegove puti, čiji se pigment preobraća
u zeleno. Ovdje, još samo trake tišine
klize s opuštena kalema i prekrivaju
polje, boje nestaju; sivilo guta prostor,
još samo ostaje da ti kažem (u ime kosa
i vlastito): ne vraćaj se, nemamo više
doma, plijesan je ušla u otvoreni
tetrapak i svijet obrastao u lišaj izlaže
iza stakla svoj ravnodušni profil, s
okom upravljanim na stranu zla i
tame, na sjever, sjever i sjever.

(1989.)

OTOK

Bit ćeš tamo, sam, samac u zoru. Neka treperi
tvoja kruna od lišća! Galebovi slijeću i bijele se
na vodi, kao neposlana pisma. Oblaci boje cimeta.
Ovu travu stanoviti je stari Kinez zasijao u snu.

Bit ćeš tamo. Ne brini. Svatko je jednom vidio
svoju ljubav gdje odlazi. Sva mudrost odatle ide.
Žena u ranim četrdesetim, iznad tanjura leće govori:
„Smisao patnje je samo jedan: da je se oslobodimo!”
Ona je mudra i lagana. Nema domovine. Čvrsta ruka na
stolu, mogla je, međutim, saditi vrt i podizati djecu.
Ali ne vode nas zvijezde, nego glad. Samo otoci

stoje u kristalnoj struji, čekajući na nas. Sve stvari
već se slažu u priprosti mozaik; čašu plavca, blag
vjetar, jedrenjak vješto narisana na bočici *Old Spices*:
njegovi odrazi love se u razuzlanoj mreži večernjeg mora.

To je svijet priviđenja. Na tebi je da kreneš. Ono, koje
te čeka iza zida i zrcala, tvoje je, na te misli, u vatrenoj
je kušnji za te iskovalo ključ. Težak od slika, dojmova,
knjiške prašine, hoćeš li znati gurnuti vrata na pravu stranu,
otvoriti? Sva radost odatle ide, i spokoj i lakoća:

bit sam, samac, osvjetljen jutarnjim suncem, tišinom,
od kopna otkinut, obli obrisa: svoj otok izvan toka.

POLJE LJILJANA

(Stavak o seobi duše)

Poljubi me u polju ljiljana, u zaljuljanom
svemiru smeđe trave: sunčan prsten i sjenoviti prsti
prošarali su prostor: na rubu zemlje drhti
perzijski pervaz ima mnogo molekula i laka
u dijelu gdje se slika skuplja u zlatni rez.

Ovdje sam, premda ne odmičem u dalj, ni u blizinu.
Vidim preoštro i čudno pamtim. Sve razmrvljujem.
Larvasta sam i tanka, rijetko se sjetim leptira.
Ali nad poljem, držim, možda bih lebdjela, u sretnom
ravnovjesju. Gusto i narančasto, nalik na mravlji med
ono je: tu je prošao guru u narančastoj haljini,
vitak ljiljan.

Od tada stalno pomišljam da sam javor. Nedostaju mi
usne, prahasta polutama, u kojoj koža miriše oštro,
kao raskoljen korijen. Znam da je jezik vruć i ljepljiv.
Ali su san, stvarnost i spol razdvojeni u pamćenju.
Plutasta sam i porozna, dišem u vis, šumorim. U zoru
srčem rosu. Tebe je, srećom, mnogo lakše prepoznati.
S viticama na vjetru, vizirom, sjajnom sulicom: svime
što pripada vitezu. Ti živiš izvan kore. Liječiš od
onostranog, filigranske fantazije.

Poljubi me u polju, prizovi, uprizori. Vraćaš mi tijelo,
opetovani osjećaj pokretanja u sporoj pužnici, hod i
navike. Dišući, dižeš polenov oblak i polažeš me
kao ljiljan, na голу, hljebnu zemlju. Ništa drugo ne želim,
ništa više. Čas, kad se rasipa čaška, nalik je čudu.
Volim to.

Tako sam, oduvijek, zamišljala svoj povratak.

MRTAV ZRAK

U mrtvom se zraku ne diše. Spavaš, ustaješ.
Nitratnih očiju, motriš kroz prozor: susjedov
je plastenik opuhnut sušnim sivilom. Crne se
višnje naginju k tlu; u srcu sparine kruži
ogroman spori bumbar, i ne zna da je mrtav.

Ne dešava se ništa. Samo tiktakanje sata, i tu i tamo,
u sjećanju, pepeljast barjak protrese se i prekrije
plohu zelenila, zaravan, spašeno mjesto u planini,
do koje nećeš više nikad dohodati.
Zbog čega misliš da si drugo, neslično bumbaru?

Mrtav se zrak ne dijeli. Njegove čestice sad su
u ustima Božjim, ponovo. Naš svijet dogorijeva:
sva njegova čudovišta past će u istom hipu, i
njihov će vonj dospjeti do nebesa, dalje od kasne
molitve. Što je po slovu nastalo, tako i nestaje.

Zato si ovdje, dušo: da svjedočiš. Ne pitaj kako
si dospjela, kako su te zatočili. Bila si slak i
kukac u njemu, opijen slaću, obeznanjen. Bila si
orao, kornjača, drvo i kraljevska zvijer. Moćno si
disala, sretno starila, sričući svoja imena. Sada,

kamenu nalik, u mrtvom zraku, ne sanjaš više. Ne
pitaš ništa, u predjelu od olova stojiš, zapisuješ.
Ne dišeš. Spavaš, ustaješ. Hora est.

ISTOČNI LISTIĆ, apokrif

Zapalit ćemo veliku vatru u peći, jer se krila
željeznosivoga zmaja šire nad zamrzlom šumom
a miš se uvlači
pod korijen potajnice i vodopija žrtvuje
svoje safirno srce za lopoč; komarci umiru,
vodeni kapak dršće. Mjesec premazan jodom
tone u barski mulj: sve nadzemno se raspada.

Ostrugan kostur čaplje pomiče se polako
na jug i vuče sa sobom
sjaj naše usmene predaje, majoliku i glazbu;
posude su duboke, svijet malen i nejestiv:
miris mu je na trulež, okus gorak i opasan.

Žrtve se prinose duhu skepse i melankolije.

U zamišljenom vrtu sjedimo, pijući sàki
duh oluje po kući klopara zaklopcima,
naši se skupi začini kvare. a naši sinovi
u sezamu i kimu, u dragocjenom papru
čekaju da se užge šibica, najbrži od njih
iz ružičaste tame, iz vlažne jalovine

dojahat će na šturku i donijeti nam na dar

još topli pepeo u kom se žari
dno čajne zdjelice, naprslo oko
KAKUZO OKAKURE *

*Autor slavnog djela "The Book of Tea", koje veliča slavu kineske tradicije. K. Okakura razvija ideje teizma, izvodeći smionu tezu, poput "Teizam je preruseni taoizam", i sl.

ALICE U ZIMSKOJ POKRAJINI

Sjeni C. Lewisa

Kad se probudim, iznova će se prostrijeti
lijepa zimska pokrajina u oku. O, krivudavi
potoci kao dim ispod stakla, i stabla
u okovima od kroma, brižno izviksana
oštrim pastama, koje mirišu na nagorjeli bor!

Donji svjetovi šute. (Tišina nakon umorstva)
Nevoljno mahanje rukom, za odlazećim vlakom
(Škripanje zglobova uvijek me sjeća klackalice u vrtiću).
Silom zabijena u zemlju, suha stabljika sirka
još čeka da je slomi sjeverac - oštrokosac.

To me ostavlja ravnodušnom, gotovo kao Hegel.
Ne tiču me se brojke, kose ni ravne črknje. Kad
se probudim, bit će mi dvanaest, najviše 13 i 1/2.
Ja sam djevojčica znojnih stopala, riđe dlake
niču mi ispod pazuha. Dobro poznajem tigra.

Ali uglavnom, najviše volim naći se usred veljače,
kada je kuća prazna. Okolo, kaže Neznam tko "Bog
šušti kao hašiš". Ja sam u redu. Sama pred zrcalom
sanjarim s mirom, nad zdjelom mušmula,
ližem ljepljive prste.

Moje je ime ALICE, rana trešnja, upisano
na prvoj čistoj stranici u imenik praznine.

VRTOVI VITE SACKVILLE - WEST

„*Volim velikodušnost, bilo gdje da je nadem, u vrtu ili gdje drugdje*” govorila je Vita Sackville - West. I stvarno, što reći o onoj koja ispisuje poglavlja svoga životopisa, polažući u rahlu zemlju sjemenke, mladice, lukovice i izbojke, zagručujući ih nježno prstima, misleći pri tom na kišu koja raspasuje strašljive viktorijanske suknje nad prašinom i po travi prostire raskošnu put?

„*Svaki je vrt zakon za sebe*”, govorila je, premda izvjesnih pravila treba se pridržavati: biti nemilosrdan, recimo. Ono, što niste voljeli jedne godine, neka ne dočeka vaš pogled idućeg ljeta. Vrt (ipak) nije pisaći stol: ne treba da bude odveć uredan. Ali i u njemu, neka se osjeti plan: plan ustrojstva, plan boja i plan godišnjih doba. Biljke da žive u slozi. Dobro oženiti biljke, dužnost je i vrlina vrsnog vrtlara.

Ona nema omiljeno cvijeće, niti najdraže bilje. Ipak, ta divlja duša, do kraja odana svome Bogu, za svaku ljubav (od mnogih) nalazi tajnu posvetu: kome Judino drvo, kome zlatna kiša, a kome divlja loza, *Virginia Creeper*? A iris, lazarkinja, a magnolija kome a kome zečje uho? Zažmiri, omiriši. Njen vrt još čeka strasnika, čitatelja, lovca tajni i mirisa.

Izvan vrta, ona je gospođa Harolda Nickolsona. Plemkinja. To su njezine knjige, cigare, šeširi, alzaški psi, obitelj koja prijanja uz nju kao penjačica uz bijelo okrečen zid.

Naravno, u svoj VRTNI DNEVNIK zapisat će o susjedi: „*Ona ima tako zeleni prst, da se voda zasigurno oboji tirkizom, svaki put kad u njoj opere ruke.*” „*Vrtlarstvo*”, znala je reći, „*nije tek pitanje zdravlja, već ljubavi, znanja i ukusa također.*” Takva je bila, znam.

Kakva nesreća, ne biti zasađen u njenom vrtu, barem u jednom životu!

GORA; TIRKIZ

Goru, u kojoj gori tirkiz, pamtiš li? Tu se gornji
Svijet pretače u lake prikaze: brašnast klobuk
Gljive na mjesečini, skrž, paprat, krhko sivo
Stablo sutonje sjen. Mijenja se mlađak potopljen
U biljne eliksire, čiste ljubavne otrove. I sve,
Po neprisutnom, ima tek jedno ime: Jednako.

Dolje još traje ljeto. Sjedimo na terasi.
Dan je nov i nenačet. Sja prašina na putu
Kojim će proći kiša. U šumi četinara, šišarka,
Padajući, reže tišinu na kriške. A ipak:
Vlas dima veže šumove za jučerašnje riječi, encijan
Modroljubičast u podočnjaku nositi, zar može
Gospođa? Smije li? *Premda, recimo...* Odjednom,

Tvoja ruka, dugoprsta se tvoja ruka podiže i u zraku
Raspršuje strelovit vodopad! Gle, s vrha gore,
Kažeš mi, kad se gleda, kamen ima blizanca!
Zrak pomnožen sa brigom, krda brojeva sporo
Dišu u nizinskoj magli. Smisao, duh visine,
U tirkiznom je oku.

A ris od glicerina, majestetična mačka Erosa,
Koja se nečujno
Kreće kroz njegov pomični i nepomični odraz,
Besmrtnan je i jedan. Neponovljiv.

(1987.)

SNJEŽNA DIONICA

Tu prodosmo kroz snježno polje,
gdje stablo bijelo stajalo je
ne pokrenu se mašta troma
tjeskobno srce ne uzdrhta.

U zdencu kamen zelen sluzav
bješe ko mrtvi što dane broji
u tami punoj nevjerice.

Prepiralo se jato vrana
oko rasuta kukuruza
i dizao se tračak dima
ružičast skoro, kroz dimnjak čađav

u nebo noseć' mirise kućne
ko neku žrtvu paljenicu
ili to bješe krilat potpis
nehajne ruke na hladnu azuru.

O Božiću to bješe, držim;
svud bijelo, bijelo, kao krut pokrov
snježno se ono širilo polje:

vez niskog grmlja, šipak gnjecav
zaostao od prošlog ljeta
na osušene mrlje krvi
što sjećao bi možda nekoć

nekoga, tko se sad ćuti zbiljski
kameni nalik njegovu blizancu,
što šuti, čelom naslonjen lednim
na tanko staklo, dok mrak tunela

sićušnu guta željeznicu.
(1993.)

MAGLENO JUTRO

Govorim kako ću stvarno, kad prijeđem sedamdesetu,
Biti kao žene s Tibeta, koje sjede kraj vatre,
Miješajući kašu od ječma, pijući čaj začinjen
Jakovim mlijekom i solju, crn poput tuša, zasitan,
Da te drži u budnosti cijeli dan i čini da čuješ jezike
Ptica, koje ti javljaju koliko olujnih nabora ima jezero Lhasa.

Dakle, također ću znati prorokovati oluju, snijeg i promjene,
Koje me se ne tiču osobito, jer mene čeka moj duhan, moj
Champa kolačić od meda i žitarica, tirkizne ogrlice, srebro i
Modri končići, crveni kao vino, cimetni, šafranski, tirkizni,
Koji će mi odjeću učiniti lijepom i svetom, da blistam
Kao livada koju je Buddha stopalima posrebrio u sutonu.

Snatrim i ustajem, kidajući list decembra u skupom kalendaru;
Prošla je sedamdeseta, pristupam nogom u osmo desetljeće
I zatim vidim gdje ulaziš, noseći preko nadlaktice
Rukom ispleten, sivi pulover za mene, siv kao jazavac
U svojoj zimskoj rupi, obložen salom, i pospan, polumrtav;
Pa čujem gdje mi kažeš, brižna li glasa, zvijezdo moja nad Tibetom:
„Tako je magleno danas, i vlažno. Pazi da se ne prehladiš ponovo“.

4. ožujka 2022.

MANDELIŠTAM

Željela bih biti kao Mandeljštam.

Da ima pjesmu o svemu, svakoga dana,
Ali tek svaku stotu da pustim letjeti do Krima,
I do Urala, pa kako joj dade Bog- Ako preživi
U nekom samizdatu, čitat ću je dok zima
Moje kosti rezbari, nožićem tako tankim,
Da mu ni traga ne vidiš pod magnezijском rasvjetom,
Pod golemim Gospodinovim povećalom s visina.

Muka je pregolema ta poezija. Dok tražiš riječi,
Za leđima ti nečujno tapka ris melankolije,
I dok premireš u borbi za „zrak životni“, netko se
Već kiti tvojim lovorom, razvezujući vrpčicu,
Na zlatnom odličju ali satkanu od tvoje blijede krvi.
Naprijed! Naprijed! Udarajte u mjedene dveri Vječnosti,
O slavi sanjajte, dok mene proždiru
Svi moji bjesovi, grizu demoni očaja, i polako se opraštam
S idejom Otkupljenja.

U subesjednika možda vjerujem. Kao Osip u ženu
Koja bi umijesila kruh, skuhalo boršč i rekla mu tri čiste
O helenskome miru u ženskom krilu, prije nego što padneš
U bezdan vrtoglavice, Nestrpljiv i nespašen. Samotnik, koji
Nosi biblioteku u glavi, ali samouk, više-manje.
Nema vremena za usporedbe jalove, jer: „ *Mi ćemo umrijeti kao pješadija,
Ali nikada nećemo služiti ni grabežu, ni nadničarenju ni laži*“.*
Da, željela bih biti kao Mandeljštam. Podići pero s poda, zapisati
Stih od kojega će načas zašutjeti na trgu zujeća gomila.
Njegovu cijenu, rusu glavu u snijegu, s očima bolesnog anđela,

Ne znam da li bih ikada ikome mogla platiti.

2017.

